

O STILNI PODOBI SLOVENSKEGA SLOVSTVA V OBDOBJU REFORMACIJE

Vse* do iznajdbe tiska je bilo s prozo težko. Tisk je omogočil razvoj prozne tehnike. Knjigo je v tem smislu na Slovenskem prvi izkoristil P. Trubar. Njegov pripovedni način sta določala protestantski verski nazor in njegovo širjenje med Slovenci. Zato je bil pripovedni slog ob napadalni (polemični) zavzetosti tudi plastičen in živ. Socialna določenost tega stila izhaja iz narodnostne zavesti in iz izredne ljubezni do rojakov; zaradi obojega je Trubarjevo besedilo vedno ali intimno pripovedovanje ali pristen pogovor. Hkrati je njegova pripovedna proza razčlenjena tudi glede na tematiko in namen. Snovno pogojenost Trubarjevega stila vidimo npr. v naslednjem odlomku (*Ta evangeli svetiga Matevža*, 1555):

Lubi Slovenci! Vom inu nom je vedejoč, de le-ta naša slovenska beseda dosehmal se nej z latinskimi, temuč le ta krovaška s krovaškimi puhštabi pisala. Iz tiga vsaki more vejčiti, de nas le-tu pisane inu tolmačovane (kir nemamo pred sebo obeniga navuka oli eksempla) zdaj na prvu težku stoji. Obtu aku katerimu le-tu naše prvu delu se cilu popelnoma ne zdi, ta zmisli, kaj vsi modri govore, kir pravijo, de sledni začetek je težak inu nepopelnom. Mi smo, Bug vej, dosti zmišlovali, s kakovimi puhštabi to našo besedo bi mogli prov po tej ortografiji, štaltnu inu zastopnu pisati, de bi preveliku puhštavov oli konsonantov k ani silabi ne jemali, koker ti Peami inu drugi dejo, kateru je grdu viditi.¹⁹

Odlomek je logično izredno razčlenjen in miselno gladek. Stavki so razmeroma kratki in z njimi izpovedane misli so pregnantne. Temeljna značilnost tega odlomka je njegova — znanstvena zasnovanost.

Drugačno je besedilce iz Trubarjeve pridige o veri (*Katekizem*, 1550):

An verni človik ta ima napoprej to misel inu dobro šego na sebi, de lubi to božjo besedo, to rad posluša oli sam bere, to samo za risničnu drži inu ti isti sami verjame. Kar pak ludje govore, vuče oli dejo ter si bodi ti sveti očaki stare oli nove vere, falš krščanska cerkov, koncili, navada, papeži, škofi, fari, menih oli dur bodi, taku ta verni gleda inu rezmisli, aku se nih vuk inu vse djane gliha z božjemi besedami, katere so v tih svetih bukvah, v ti bibliji zapisane. Aku nekar, taku nim ništer verjame inu ne dej po nih vuki. Za tiga volo je ta verni an moder, zastopen inu an bogat, srečen človik, najsi ga drugi ljudje za norca inu boziga imajo...²⁰

Razločki so očitni na prvi pogled. Besedilo je bilo namenjeno govorjenju, zato je stavek zgrajen manj strogo, poln je inverzij (zlasti pri glagolih in zamikih) ter dodajanj ali ponavljanj. Besedni red je mnogo bolj svoboden. Edini avtorjev namen je pokazati kakšne lastnosti ima veren človek. Te naj bi posnemali. Opazen je torej ton moraliziranja. Ubeseditev je sicer podrejena osnovni misli, ali je ustrojno precej svobodna; v osnovi odlomka je namreč pogovornost. Ves navedek je potemtakem primer konverzacijskega sloga, katerega osnovna značilnost je istovetnost govorjenega in pisanega stavka.

Za diferenciacijo Trubarjevega pripovednega stavka prihaja kot spodbuda v pošteveh zlasti Erazem Rotterdamski, ki ga je slovenski reformator temeljito preučeval in izredno cenil.²¹ Natančna analiza Trubarjevih besedil in obeh spisov velikega kumanista (zlasti *Stultitiae laus*, 1509 in *Colloquia*, 1518) razen miselnih vzporednosti odkriva vrsto stavčnih obratov in stilemov, ki so stična točka med obema avtorjema.

* V prvem delu razprave naj bo: str. 16 II/3 od spredaj: duha⁸; str. 18 v od spodaj: zamenjaj 2. in 3. vrstico; str. 20 opomba 4; Mirkovič, Vlačič.

V zvezi s tem naj bo omenjeno naslednje:

1. Erazem je zahteval vrnitev k virom. To ni bila samo stvar filologije, ampak predvsem нравna in lepota potreba takratnega življenja. Za to se je bilo treba seznaniti z antičnimi govorniki, pesniki in filozofi (zlasti s Platonom); koristen pa je bil tudi študij cerkvenih očetov.

2. Ker sta mu bila slogovna ideala miselna jasnost in izrazna enostavnost, je odklanjal sleherno jezikovno iskanost in branil izražanje, ki izhaja iz predmeta. Njegov razum ni bil zgodovinski ali filozofski, marveč filološki in moralizatorski, zato mu je najbolj ustrezalo parafraziranje. Humanistični jezikovni ideal je bil Cicero s teorijo stila kot pojava »parolae ornatae«. Erazem se je v satirično-polemičnem dialogu *Ciceronianus* (1528), še bolj pa v pismu van Goesu (18. avgusta 1535), opredelil drugače. »Ciceronova barvitost se ne prilaga... verskim vprašanjem... Filozofija o božjih rečeh ima prav tako svojo posebno govorico, kakor ima svojo posebno, od človeške modrosti različno modrost... Jaz imam veliko veselje s čistim Ciceronovim slogom pri drugih in tudi sam ga ne zametujem; da bi se pa ravno bojevitost gnal za njim, tega pa ne«.

3. Erazmov estetski impulz je bila téma z variacijami, v čemer se je utelešala njegova intimna želja, da pokaže celotno jezikovno bogastvo in vso različnost izraza.²²

Tudi Trubar se je v svojih idejnih premisah vezal zlasti na prve faze krščanstva (apostoli in cerkveni očetje) in le-tem dodajal humaniste (npr. Francesco Petrarca) ali predstavnike reformne miselnosti (Jan Hus, Girolamo Savonarola). Pri vseh se je razen s sorodnimi idejnimi klicami srečaval tudi s problemom izraza. Le-ta je bil v XVI. stoletju izredno živ problem, saj so bila jezikovna in stilistična vprašanja povezana z usodo reformnega gibanja. Zato so — po stopnjah Erazma Rotterdamskega — vsi evropski reformatorji temu problemu posvečali veliko pozornost.

Zaradi flacianističnih genetičnih prvin, ki jih vsebuje Trubarjeva ideologija, se splača ogledati, kaj je o tem mislil Matija Vlačič (Flacius Illyricus). Zanimivo je, da je takega razpravljanja pri njem obilo. Razlog za to je raba tropov in figur, ki jezikovno manj večjim otežujejo razumevanje. Vzporednost z Erazmom je očitna, tudi Flacius odstopa od ciceronovskega pojmovanja stila. Njegova pozornost se je obrnila k homerskemu izrazu in nekaterim antičnim ustvarjalcem (Sofoklej, Horacij in Vergil), posebej pa, kar je naravno, k biblijskemu načinu izražanja. V njem je posebej dvignil stil pisem sv. Pavla, ki je bil s svojim stavkom o jeziku (Et omnis lingua confitebitur Deo) eden idejnih vzornikov reformnega gibanja.²³

Erazem, Flacius in Trubar²⁴ so potemtakem pristajali na tukididovsko pojmovanje stila, ki ga je veliki Labinec v delu *Clavis scripturae sacrae* (1567) označil s šestimi značilnostmi:

- a) izreči s čim manj besedami obilo stvari in veliko o stvareh;
- b) doseči z malo jezikovnih sredstev bogato vsebino;
- c) govor mora delovati s svojo silo;
- č) besede naj bodo slikovite in izrazno polne;
- d) miselni zaključki morajo biti čisti in
- e) važna je miselna (= stavčna) konstrukcija.²⁵

Vendar pa je na takšno prakticistično-koristnostno pojmovanje vplivala zavest o govorniški vrednosti živahne in z zgodbami izpolnjene pripovedi. Trubar je v tem smislu delal od začetka.

Za začetek si oglejmo njegovo primero. Trije primeri naj opozore na njih ekstenzivno rast:

A. Vi možje, lubite vaše žene, *glih koker* je Kristus lubil sujo gmajno.

B. Te su nih zavupane v Buga stavile inu so bile nih možjem pokorne, *koker* je ta Sara timu Abraamu bila pokorna inu je nega imenovala gospud, katere ščere ste vi postale.

C. Katera gosposčina, mala oli velika, nemilostivu s sujemi kmeti inu pokorniki okuli hodi, po sili inu po krivini tu nih jemle, prevelike štivre inu tlake nalagajo, hud konec vzemo; nih blagu do tretjiga erba ne pride, nih stan inu žlahta cilu pogine, *koker* so ti celski knezi, naj so si dosti kloštrov inu kaplanij štiftali, v Rim hodili, vsi poginoli inu konec vzeli, za volo kir so nih kmetom te lipe ščere po sili jemali, ž nimi kurbali inu drugo krivino inu silo obhajali.²⁶

Od razmeroma abstraktne primerjave (A) se postopoma dvigamo v vse bolj razčlenjene in konkretne podobe. Primer (B) je zasnovan na znani zgodbi iz biblije; prinaša samo misel zgodbe in to z evokacijo. Tretji primer se opira na zgodovino celjskih grofov. V ospredju je življenjska vsebina in njena pravna presoja, zaradi katere so celjski grofje »hud konec vzeli«. Kljub konkretizaciji je v navedenih treh primerih vse bolj subjektivna razlaga objektivnih dejstev. Celjski grofi so v Trubarjevi razlagi postali zgled določene npravne in enostranske kategorije. Ta je zares objektivna in navzoča za vse kristjane (kaznovanje greha), vendar je razlaga propada celjskih grofov individualna in v tem smislu izvirna, čeprav zgodovinsko nepristna. Tudi ta razlaga še računa z evokacijo, vendar je v zgradbi celotnega odlomka mnogo bolj izdelana in samostojna kot v prvih dveh. Od preprostega primerjalnega stavka (A) se je primera razčlenila v že kar samostojno podobo, sestavljeno iz več dogodkov, ki so med sabo v vzročni zvezi. Ti primeri torej govore o nastajanju nekakšne zgodbe, kar je v celoti najbolj pomembna lastnost Trubarjeve proze.

Trubarjeve primere so pretežno svetopisemske in zgodovinske. Podobnega izvora so tudi dogodki, ki jih avtor vključuje v svoja dela v obliki epsko pripovedovane zgodbe. Sveto pismo kot »opus proprium« reformacije se vsebinsko razteza od nežnosti dogodkov v božični noči do strahotnih prividov apokalipse. Prevod tega dela je zahteval izredno jezikovno spretnost, ki jo je po Trubarjevih poskusih na Slovenskem zmožel Jurij Dalmatin. Njegov prevod biblije v slovenščino (1584) je ustvaril jezik narodnostne skupnosti. V prevodu so vsi trije funkcionalni stili slovenščine: kmečki, meščanski in cerkveni, njih sestavine je prelil v svoboden literarni jezik, ki sta ga mogla sprejeti tako vas kot mesto. S to svojo lastnostjo je Dalmatinova biblija v svojem času in še daleč v prihodnost integracijski faktor slovenske narodnostne zavesti. Kot ustvarjalno dejanje je postala jezikovna in stilna norma, h kateri so se vsi kasnejši rodovi do XIX. stoletja vračali kot k živemu studentu.

Biblija pa je polna tako imenovanih prilik, za katerih prevod je bilo treba ustvariti določeno pripovedno tehniko. Za prevajanje je bilo treba obvladati tudi zgradbo dialoga, sobesedila in primernost replik. Ob prevajanju novega testamenta je Trubar pokazal izredno veliko jezikovno-stilistično iznajdljivost; ta se v najboljših primerih približuje pravi pisateljski tvornosti.²⁷

Prevajanje svetopisemskih prilik pa ni bila samo preizkušnja jezikovnega znanja in slogovne iznajdljivosti. Ob njem se je sproščala možnost in rojevala volja, da se tudi druge in drugačne zgodbe povedo na enak način. Biblija je delovala kot spodbuda za razvijanje določenih literarnotehničnih prvin, ki so pripeljale do nastanka bolj zapletenih pripovednih struktur. Takšna je na primer naslednja zgodba:

V tim istim času je bil en brumen, bogaboječ, vučen menih inu doktor s. Avgustina ordna, timu je Martinus Luther bilu ime, na veliki šuli v tim mejstu Witttembergi. Ta je nerprvič zuper te golufske papežove odpuske inu zuper te falš meniške pridige začel govoriti, dišputirati inu pisati. Inu je nerporej timu menciškimu škofu, potle timu magdeburskimu, za tejmi nega ordna višimu, h poslednimu samimu papežu pisal inu nje vse prosil pohlevnu inu opominal, de bi oni, koker tim višim inu škofom sliši, to pokuro inu ta evangeli pridigali inu tim menihom prepovedali, s tejmi odpuski te boge ludi ob nih denarje noriti inu nih duše zapelati. Oli Luter s tako prošno per nih vseh nej ništer opravil, temuč ta papež inu ti škofi so naredili inu dopustili, de od vseh stran inu dežel menihi, doktorji inu te velike šule su zuper nega vpili, pisali inu za kecarja šacali. H poslednimu ga je papež sam za kecarje obsodil inu panal. Inu je gospudi cesarje pregovoril, de je Luterju to nembško vso deželo prepovedal inu vse nega bukve sežgati zapovedal.²⁸

Začetek reformacije in usoda Martina Luthra sta sicer le vrinek, a ta je izoblikovan izrazito pripovedno. Odlično so zadeti kraj, čas in glavni lik. Pripovedovanje je izredno dinamično. Trubarju se je posrečilo vplesti obe nastopajoči sili kot enakopravna nasprotnika v pripovedni položaj. S tem je bil za slovensko pripovedno prozo osvojen pomen dogajanja kot tretje strukturne prvine pripovedne proze (ob junaku in prizorišču).

Zaustavimo se še ob tistem, kar izhaja iz Trubarjeve osebne usode in individualne izkušnje. Oblikovanje dogodkov in zgodb iz biblije ali zgodovine ga je osredotočalo na en pripovedni motiv, mu izostrilo koncentracijsko sposobnost in odprlo nekatere možnosti zgradbe. Ob tehničnih novostih pa mu je vsiljevalo tudi določene nazorske aspekte, kar je v osnovi njegovih proznih zgodbic iz osebne izkušnje. Za njihovo strukturo dva primera:

Inu v tim 1519. lejtu je bil en menih Boltežar lbmar; ta je v tim mejstu Renspurgi per eni kapeli, v kateri je bil en pild Dvice Marije namalan, enu taku veliku cuprane sturil, de so vsi žlaht ludje iz te pajerske dežeze, mužje inu žene, h ti kapeli inu pildu, koker bi nori inu vstekli bili, tekli. Ti eni so vile, ti drugi grable, panve inu druge posode v rokah imejli inu so le melčeč tekli, nikomer odgovurili. Tu sem jest sam v Žalspurgi vidil. Le-ta menih je potle to bidertaufersko vero gori perpravil. Tiga so v tim 1528. lejtu na Dunaju sežgali, nega ženo vtupili. Tu sem jest tudi vidil...²⁹

Muj oča, kadar je na Rašici s. Jerneja cehmošter bil, je bil pustil to cerkev vso enimu krovaškimu malarju malati. Ta je tim svetnikom, suseb tim jogrom, velike brade inu mostače po tursku inu krovašku malal. Natu so v tim 1528. lejtu ti Turki prišli, to cerkov sežgali inu s. Jerneja pilda v kori, kir nej mogel zgorjeti, roke odbili, oči izteknili inu tu malane je vse proč palu. Timu malarju je bil muj oča dal dvajseti vogrskih zlatih. Te iste bi bil bule nalužil, de bi bil ene štiri voli kupel inu tim bozim sosedom dal, de bi ž nimi bili orali, suje otroke živili.³⁰

Ob opisu smrti prekrščevalca Boltežarja Hubmaierja (1480—1528) velja opozoriti na tipični pripovedni položaj: očividec pripoveduje občinstvu o dogodku, ki ga je sam videl. Trubarju je zlasti veliko do pristnosti pripovedovanja, saj kar dvakrat govori o svoji osebni navzočnosti (Tu sem jest sam v Žalspurgi vidil, Tu sem jest tudi vidil...). Ves dogodek sestavljajo trije snovni deli: menihov čudež (1), ljudsko romanje (2) in menih na grmadi (3). Podobno in še bolj dosledno je zgrajen drugi odlomek. Snovne prvine si v njem slede takole: cerkvena slikarija (1), prihod turške vojske in požig cerkve (2) ter iz tega sledeči nauk (3). Posebnost te zgradbe je trodelnost (triadična členitev), slovenskemu reformacijskemu slovstvu glavno strukturalno načelo. Tudi ta lastnost ima — če smemo tako reči — poklicni izvor, saj izhaja iz biblijske literarne teorije in iz simbolične vrednosti števila tri. Posamezni deli Trubarjeve pripovedi

si slede v zaporedju: parafraza, eksplikacija in alegorija, za kar imamo potrdilo v njegovi verzificirani obdelavi I. psalma (*Ta prvi psalm ž nega trijemi izlagami*, 1579). V prozi je tretji del dosledno sklep k posameznim trditvam, posledica nakazanih vzrokov, ter je lahko oblikovan kot sentenca ali aforizem z moralistično vsebino. Pri tem seveda ne gre za zavestno, v avtorjevi nameri vsebovano hotenje; trodelnost je rezultat podzavestne in spontane usmerjenosti v razčlenjevanju snovi, izhaja iz psihofizičnih osnov avtorjeve osebnosti, iz njegovega pogleda na svet in iz njegovega temperamenta. Vse omenjene vezane zgradbe reformacijske književnosti potemtakem niso in ne morejo biti umetne tvorbe, ampak so izraz duševnega ustroja, ki je samogibno narekoval prav takšno razčlenitev snovi.³¹

Drugi življenjepisni odlomek pa je značilen še iz nekaterih razlogov. Ko Trubar govori o cerkveni slikariji, na njej poudarja njeno posebnost, ki je posledica slikarske šole (»velike brade inu mostače«).³² To pomeni, da je opazil najznačilnejšo podrobnost. Trubarjeva razvita opazovalna sposobnost ima predvsem razumske osnove. Celoten dogodek je razumsko razčlenjen. Med posameznimi sestavinami tega odlomka so poiskane logične zveze in odnosi. Le-ti pa niso samo navzoči, marveč so na poseben način zapleteni v dogajanje. Obstaja širše epsko ozadje, vendar pripovedna linija ni oblikovana usklajeno, ampak je dramatično razčlenjena. Osnova slehernemu epskemu položaju je spor, ki ga sicer določa protestantska verska ideja, ali je praviloma epsko zgrajen. Avtor ta spor doživlja intenzivno, zato izkorišča govorniška sredstva. Med njimi sta zlasti opazna stopnjevanje in kopičenje pojmov (roke odbili, oči izteknili; ž nimi bili orali, suje otroke živili), kar je posledica pripovedovalčeve ekstenzivne rasti glede dogajanja. Navedene značilnosti pa omogočajo sklep, da Trubar zares nima zavestne oblikovalne umetniške volje, da pa ima sposobnosti zanjo. Za razvoj slovenskega pripovednega stavka je njegov dosežek neprecenljiv vogelni kamen.

Trubar je prinesel v nastajanje slovenske pripovedne proze anektoto, to svojevrstno prozno prvino.³³ Anekdota ni več samo literarni dodatek bogoslovni misli, marveč ima samostojno vlogo, ki izvira iz njene zgradbe in iz njenega namena. Zgradba je biblijskoliterarna, namen verskopoučen. Komunikacijski proces je zasnovan na življenjepisni pristnosti, ki je pripovedno zgrajena in kot pripoved želi delovati na bralca ali poslušalca. Vloga anekdotičnih vrinkov je pri Trubarju izrazito pripovedna in je pomemben literarnotvorni sunek v nastajanju slovenske pripovedne proze.

S to značilnostjo je slovenska reformacija s Trubarjem na čelu zaključila slovstveni proces, ki se je začel z brižinskimi spomeniki. Ta proces je trajal skoraj šest stoletij. V njih ni literarnorazvojne strnjeneosti, marveč jih označujeta sporadičnost in slučajnost. Sklenjen razvoj je bil v tem času edino na področju ljudske pesmi z njeno posvetno in cerkveno smerjo. Vse drugo je ostajalo pri elementarnih poskusih, ki pa so kot nastavki za prihodnost izredno pomembni. Za slovensko pripovedno prozo je v omenjenem obdobju značilna ena sama literarna lastnost: od krasilnih nalog se je povzpela do samostojne pripovedne vloge. S tem je v svojem nastajanju dosegla tisto stopnjo, od katere dalje je bil njen razvoj tehnično lažji, a strukturalno mnogo bolj zapleten. Delež slovenskih reformatorjev je bil pri tem znaten; s svojim kulturnozgodovinskim delom so položili temelje tudi pripovedni prozi.³⁴ Ideja reforme sicer ni dopuščala, da bi se bili zarodki preobrazili v zavesten umetnostni nazor, ni pa odklanjala umetnosti same. Zato sta živeli reforma in umetnost v svojevrstnem

sožitju, ki za umetnost ni bilo enakopravno. Načelo estetskega je bilo sicer podrejeno verski obnovi, vendar pa je tudi kot tako oblikovalo slovenski pesniški in pripovedni jezikovni izraz. Ostalo je literarna prvina, ki se je včlenila v nadaljnji razvoj in je v takšni obliki navzoča še danes na dnu sodobnega knjižnega sloga.

O P O M B E

¹⁹ Rupel, 15. — ²⁰ Rupel, 6. — ²¹ Na to zvezo je opozoril A. Slodnjak v akademskih predavanjih. Konkretnejšo analizo prinašajo moja *Poglavja iz starejše slovenske književnosti* v študiji *Trubar in reformacija* (Nova obzorja 1957, str. 563—73). V Ruplovi priredbi slovenskih protestantskih piscev so mesta o Erazmu na str. 13, 20, 22, 25, 28, 54 in 65. — ²² Prim. tudi Erazmov *Enchiridion militis christiani* (1502), *Adagiorum collectanea* (1500), *Parabola* (1514) idr. O Erazmu pišeta Johan Huizinga, *Europäischer Humanismus*: Erasmus, Rowohlt Hamburg 1958, in Anton Sovrè v uvodu k prevodu *Hvalnice norosti*, Ljubljana 1952. — ²³ Mirkovič, 364. — ²⁴ Za njega velja ponovno pogledati uvodoma citirane izjave. — ²⁵ Mirkovič, 365. — ²⁶ Rupel, 11, 12 in 39 (podčrtal J. P.). — ²⁷ To lastnost mu je pripisal tudi A. Slodnjak, ko pravi, da je »hie und da echt poetisch« (*Geschichte der slowenischen Literatur*, Berlin 1958, str. 57). — ²⁸ iz knjige *Artikuli oli dejli te prave, stare vere krščanske* (1562)) Rupel, 71—2. — ²⁹ Rupel, 124. — ³⁰ Rupel, 128 (oba teksta iz leta 1575!). — ³¹ Primerov triadčnosti je obilo tudi v protestantskem pesništvu. Njihovi zametki pa so v tako imenovani trinitarični doksologiji, za katero je vrsto primerov mogoče najti ne le v reformacijskem slovstvu, marveč v starejših obdobjih slovenskega slovstva (npr. brižinski spomeniki). — ³² Prim. Stelè, *Vloga reformacije v naši umetnostni zgodovini*, *Drugi Trubarjev zbornik*, Ljubljana 1952, str. 119—50. — ³³ Anekdota je v svojem prvotnem pomenu pojem za »simple and unelaborated narration of an incident« (Dan S. Norton — Peters Rushton, *A Glossary of Literary Terms*. Revised by M. H. Abrams, New York 1957, str. 88). — ³⁴ O tem prim. moje študijo *Zgodovina slovenske pripovedne proze: I. Od brižinskih spomenikov do Primoža Trubarja*, ki izide v praškem slavističnem časopisu *Slavia*.

Zapiski, ocene in poročila

MARTIN JEVIKAR: VERONICA DI DESENICE NELLA LETTERATURA SLOVENA

Padovanska univerza je konec 1965 izdala pri tamkajšnji založbi v Trstu natisnjeno knjigo o Veroniki Deseniški v slovenski literaturi. Njen avtor Martin Jevnikar je profesor v Trstu, zraven predava slovenski jezik in literaturo na univerzi v Padovi. Posvečena je A. Cronii, znanemu slavistu s te univerze. Uvrščena je v serijo z značilnim naslovom *Biblioteca Sarmatica*, ta pa je del zbirke študij o vzhodni Evropi, pri kateri so uredniki E. Anghieri, A. Cronia in C. Tagliavini.

Študija, ki obsega 122 strani, se loteva najprej obravnave zgodovinskih virov, ki govorijo o Celjanah in Veroniki. Iz njih prihaja človeku v zavest, kako je politična in osebna usoda tega fevdalnega okoliša zadevala tudi bližnji italijanski svet, ki ga je takrat predstavljala beneška republika. Podoba, ki si jo je mogoče ustvariti po teh zapisih, služi za kritično primerjavo z literarnimi obdelavami v tujem — nemškem, hrvaškem, češkem, italijanskem — predvsem pa v slovenskem pisanju. Pri vsakem govoru o celotnem, zlasti odorskem ustvarjanju, na široko pa o tistem, ki upodablja Veroniko. Pregled teh obdelav, njih medsebojnih zvez in literature, ki se jih dotika, je zelo skrben in vesten. Priznati je treba, da se razgrinja pred očmi marsikaj malo znanega, naj gre za tuje ali domače pisatelje, da omenim med njimi Jožefa Iskrača Frankoskega. Tako me je tudi opozoril na nekaj objav Novačanove dramatike, ki sem jih sam prezrl, in to ne samo tistih, ki niso najbolj pri roki. Prijemi res niso najbolj novi, tudi gre literarno-kritična analiza včasih že čez interesni okvir ali v drobnosti. Sodbam je na splošno treba pritrditi. Sicer pa jih je tudi dobro podprl s kritikami, na katere se sklicuje. Predaleč gre, ko krsti Valvasorjevo pripoved o Deseničanki za slovensko novelo. Ugovarjal bi oceni Zupančičevega Zimzelena pod snegom. Omemba z obravnavo nima nujne zveze, če pa je delo že vzel v misel, moram zavriniti trditev, da je to »zakasnela, prisiljena in bleda zbirčica.« Saj je tukaj marsikaj živega in človeško celo bolj toplega kakor v prejšnjem